

Отже, доцільно зауважити, що заходи, які спрямовані на покращення фінансового стану підприємства, містять у собі управління доходами і витратами, управління грошовими коштами та капіталом в цілому.

Використана література

1. Данильчук І. В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>
2. Загородна О. Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / О. Загородна, В. Серединська // Економічний аналіз. – 2010. – № 7. – С. 262-264.
3. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Підручник / Ю. С. Цал-Цалко. - К.: ЦУЛ. - 2008. - 566 с.
4. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: Навч. і практ. посібник / Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С., Негашев Є. В. 3 – те вид., перероб. М.: ІНФРА – М, 2004. – 207 с.

УДК 330.131.7

Тетяна Королюк, к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ

Tetiana Koroliuk

MAIN APPROACHES TO RISK CLASSIFICATION

Різноманітність видів ризику у всіх сферах життя зумовлена різним розумінням його сутності представниками кожної сфери, причинами виникнення, особливостями виявлення та передбачення ризикових ситуацій. Класифікація ризику відображає структуру ризику в кожному виді діяльності, і тому неможливо чітко систематизувати ознаки класифікації та причини виникнення ризиків. Як доречно відмітив С. Ф. Голов: «Правильна класифікація будь-якої сукупності має таке ж важливе значення, як лікарський діагноз для кожного окремого органа або хвороби всього організму».

Перш ніж розглядати класифікацію ризиків, зупинимо свою увагу на розумінні поняття «класифікація». В універсальному словнику-енциклопедії класифікація визначена, як поділ предметів (явищ) на класи, розділи, підрозділи, здійснюваний згідно з визначеними принципами. У Великому тлумачному словнику української мови класифікація визначена як система розподілу предметів, явищ або понять на класи групи тощо за спільними ознаками, властивостями. Тобто під класифікацією розуміють систему супідрядних понять будь-якої галузі знання чи діяльності людини, що використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями.

Перші вчення щодо класифікації ризику з'явилися досить давно, практично з появою самого поняття «ризик». А. Маршалл – один з перших, хто класифікував ризики. У праці «Принципи економічної науки» науковець поділив ризик на два види – особистий і підприємницький. Дж. М. Кейнс підійшов до цього питання з позиції суб'єкта, який здійснює інвестиційну діяльність, і тому виділив три основні види ризику: 1) підприємницький ризик – невизначеність отримання очікуваного доходу від вкладених засобів; 2) ризик «позикодавця» – ризик неповернення кредиту, що включає в себе юридичний ризик (відхилення від повернення кредиту) і кредитний ризик (недостатність забезпечення); 3) ризик зміни цінності грошової одиниці – ймовірність

втрати засобів в результаті зміни курсу національної грошової одиниці (ринковий ризик). В період Середньовіччя виділялися аграрні ризики, торговельні або спекулятивні ризики, виробничі ризики та ризики власності. Далі у період меркантилізму почали додатково виділяти фінансові ризики, інфляційні ризики та ризики зовнішньоекономічної діяльності. Тобто в цей час почали активно використовувати методи нейтралізації впливу ризиків. Подальший розвиток економічних шкіл зумовив поділ ризиків залежно від сфери господарської діяльності, а саме: фінансові, підприємницькі, зовнішньоекономічні.

Сучасні економісти продовжили дослідження щодо класифікації ризиків. Так, Л. Н. Тепман у своїй праці «Ризики в економіці» представив 8 класифікаційних ознак: природа виникнення, види підприємницької діяльності, етапи вирішення проблеми, масштаби, сфера виникнення, можливості страхування, можливості диверсифікації, ступінь допустимості. До кожної класифікаційної ознаки виділено декілька видів ризику з їх характеристикою. А. М. Дубров, Б. А. Лагоша, Є. Ю. Хрустальов в книзі «Моделювання ризикових ситуацій в економіці і бізнесі» наводять наступні види ризиків: виробничий, кредитний, відсотковий, ризик ліквідності, інвестиційний, ринковий. Крім цього, вказують, що ризик підрозділяється на статистичний та динамічний.

І. Т. Балабанов у залежності від можливого результату (ризикової події) ризики поділяє на дві великі групи: чисті та спекулятивні. До чистих ризиків відносяться такі ризики: природний, екологічний, політичний, транспортний та частина комерційних ризиків (майнові, виробничі, торгові). Спекулятивні ризики передбачають можливість отримання як додатного, так і від'ємного результату. До цих ризиків відносяться фінансові ризики, які є частиною комерційних ризиків. Фінансові ризики поділяються на ризики, пов'язані з купівельною спроможністю (інфляційні та дефляційні, валютні, ризики ліквідності), інвестиційні (ризики упущеної вигоди, ризики пониженої дохідності, ризики прямих фінансових втрат). А. С. Шапкін у своїй праці дотримується думки І. Т. Балабанова щодо класифікації ризиків з виділенням наступних ознак: характер наслідків ризику, сфера виникнення, причини виникнення ризиків, купівельна спроможність грошей.

С. С. Осадець поділяє ризики згідно з критерієм величини та обсягу. За критерієм величини ризики можуть утворювати певний ряд і поділятися на катастрофічні, великі, середні, малі та незначні. Згідно з критерієм обсягу існують великі та масові ризики. Враховуючи можливі наслідки випадкових подій, їх можна поділити на чисті та спекулятивні. П. М. Сорока, Б. П. Сорока поділяють ризики виробників на економічні (зовнішні, внутрішні) та політичні. Економічні зовнішні ризики поділяються на крайні, валютні, стихійних лих (форс-мажорних обставин). До внутрішніх ризиків відносяться ризики податкової політики, галузевий, виробничий, банківський, фінансовий, інвестиційний, страховий.

В. В. Лук'янова, Т. В. Головач виділяють різноманітну класифікацію ризиків. За основними факторами виникнення розмежовують економічні і політичні ризики. За терміном дії розмежовують ретроспективні ризики, поточні, перспективні. За характером дії (можливими наслідками) ризики поділяють на динамічний (спекулятивний) і статичний (чистий). За терміном оцінки і врахування ризику можна виокремити випереджаючий ризик, своєчасний, запізнілий. За рівнем ризику можна поділити на низькі, помірні, повні. За масштабами впливу виокремлюють: одноосібні ризики і групові. В. А. Борисова, О. В. Огаренко за критерієм величини залежно від імовірності настання певного розміру матеріальних втрат ризики поділяють на катастрофічні, великі, середні, малі та незначні. З точки зору того, чи готовий суб'єкт взяти на себе відповідальність за страхове відшкодування збитків потерпілим внаслідок

настання небажаних, уразливих економічних інтересів подій, розрізняють страхові та не страхові ризики. Залежно від джерела небезпеки ризики поділяють на природні та антропогенні.

Л. М. Горбач за сферою виникнення ризику поділяє на зовнішні (не пов'язані з діяльністю підприємця) та внутрішні (джерелом їх є підприємницька діяльність). За тривалістю дії відрізняють постійні та короткочасні. За ймовірністю виникнення та рівнем наслідків допустимі, критичні та катастрофічні. За причиною виникнення розрізняють спекулятивні (динамічні) та статистичні.

Отже, можна стверджувати, що класифікація є в тій чи іншій мірі умовною і суб'єктивною відповідно до суб'єкта, який її здійснює і його здатністю розрізняти ознаки об'єктів класифікації, та все ж вона допомагає спростити спілкування людей, дозволяючи оперувати більш вузькими і конкретними поняттями.

Тому погоджуємося з думкою М. С. Аринушкіна, який вказував, що для класифікації важливо в якості основи для поділу вибирати таку ознаку чи таку сукупність ознак, які по можливості служать би причиною, основою, чи, в крайньому випадку, показником багатьох інших властивостей та ознак. Така ознака, покладена в основу поділу, повинна містити в собі властивості, на яких було б корисно, в цілях пізнання, зосередити свою увагу.

УДК 657

Леся Марущак, к.е.н., доцент, Олег Двудіт, ст. гр. БОМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СУТНІСТЬ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ

Lesia Maruschak, Oleh Dvulit

ESSENCE AND IMPORTANCE OF RECORD KEEPING OF ACCOUNTS RECEIVABLE

У процесі діяльності підприємства не завжди здійснюють розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку із цим у нього виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість – це певним чином негативний показник, адже це кошти або активи підприємства, які воно не може використати тоді, коли йому заманеться. І внаслідок великої дебіторської заборгованості на підприємстві погіршується фінансовий стан, зникає інвестиційна привабливість, а інколи і виникає банкрутство.

Багато вчених вважають, що вирішення проблеми дебіторської заборгованості на даний час є найважливішим завданням фінансової стратегії підприємства. Внесок у дослідження дебіторської заборгованості, її сутності, обліку, управління, аналіз та аудит зробили такі вітчизняні вчені: Білик М.Д., Дубровська С.В., Лищенко О.Г., Момот Т., Николаєнко О., Савчук В.П., а також і зарубіжні представники такі, як: Дж. Ван Хорн, Зві Боді, Роберт К. Мертон, Стоун Д., Хитчинг К.

Згідно П(С)БО №10, дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Дебіторська заборгованість може бути поточна та довгострокова.